

Azərbaycan kinosu – 125

Azərbaycan kinosu:
reallıqlar, çağırışlar, hədəflər

Mövcud çətinliklərə və problemlərə rəğmən Azərbaycan kinosu yaşayır. Kinoforumdan sonra gəldiyim qənaət və gələcəyinə inandığım həqiqət budur. Dünya və tarix daima yüksələn inkişaf xətti ilə irəliləmədiyi kimi, kino sferası, o cümlədən Azərbaycan kinosunun da həyat yolu hər zaman hamar və hamının maraqlarını təmin edən tərzdə olmamışdır. Amma nə yaxşı ki, sənətə, bədii əməyə və onun daşıyaclarına qiymət verən insanlar və dövlətimiz var...

edən sistemdə, onun özünün də şəxsən irəli sürdüyü təşəbbüs və qərarlar ilə bağlıdır. Azərbaycan xalqının maddi-mədəni irsinə, tarixinə sahib çıxması, müstəqil bir xalq kimi milli-mədəni mühitdə yaşayıb inkişaf etməsi üçün ulu öndər əvəzolunmaz xidmətlər göstərmişdir.

Onun uzaq perspektivə hədəflənmiş və əsasında Milli İnkişaf Konsepsiyası duran fəaliyyətinin Azərbaycanın XX əsr tarixinin bütün sahələrində – siyasət, iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, ideologiyada bariz nümunələrlə zəngin olduğunu bu gün daha parlaq şəkildə görürük.

Ulu öndərin miras qoyduğu siyasi,

Azərbaycan mədəniyyətinin zəngin ədəbi-bədii nümunələri, bəşəri dəyərlər daşıyan əsərləri insanlığın sənət xəzinəsinə töhfə verməklə tarixdə özünəməxsus iz buraxıb. Mədəniyyətimizin əsas qolları olan milli musiqi, rəssamlıq, teatr və kinematograf illər boyu ümumbəşəri ideyaları tərənnüm etmişdir.

Tarixə nəzər salsaq milli kinematografiyanın keçib gəldiyi yolun heç də hamar olmadığını görürük. Mən kinematografiyamızın ötən əsrin ikinci yarısındakı vəziyyətinə nəzər salmaq istərdim. Çünki, məhz həmin dövrdə baş verən proseslər XX əsrdə müstəqil Azərbaycan kinematografiyasının varolma əsaslarını müəyyənləşdirdi.

Belə ki, Azərbaycanda kinematografiyanın vəziyyəti II Dünya müharibəsindən sonra müəyyən durğunluq dövrünü yaşadı. Mövzuların, hətta kadrların Moskvadan təyin olunması Azərbaycan milli kinosunun inkişafına ciddi əngəllər törədirdi. Bakı kinostudiyasının qonşu respublikalardan birinin tabeliyinə verilərək filial kimi fəaliyyət göstərməsi haqqında Moskvada məxfi şəkildə qərar hazırlanırdı. Azərbaycanın bədnam qonşularının Sov. İKP Mərkəzi Komitəsində və Siyasi Bürodakı yüksək vəzifəli təmsilçilərinin və onların havadarlarının müdaxiləsi sayəsində bu işə zəmin hazırlanırdı. O vaxt Azərbaycanın siyasi rəhbərliyində Heydər Əliyevin yüksək vəzifə tutması bu təhlükənin qarşısını aldı. Belə ki, Mehdi Hüseynzadənin reabilitasiya olunması və Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adını almasında təşəbbüs ulu öndər Heydər Əliyevə məxsusdur. Məhz onun səyləri ilə arxiv materialları araşdırıldı və Moskvada aidiyyəti orqanlara tutarlı faktlarla Mehdi Hüseynzadənin qəhrəmanlığı sübut olundu. İ.Qasımov və H.Seyidbəylinin müəllifi olduğu "Uzaq sahillərdə" romanı da onun təşəbbüsü ilə yazıldı. Daha sonra Tofiq Tağızadənin quruluşçu-rejissorluğu ilə eyni adlı film çəkilişləri də ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə baş tutdu. Bakı kinostudiyasında çəkilişə başlanan "Uzaq sahillərdə" filmi 1958-ci ildə uğurla tamamlandı. Bundan sonra Bakı kinostudiyası 1959-cu ildən "Azərbaycanfilm" kimi fəaliyyətini davam etdirdi. Bununla da "Azərbaycanfilm"-in qonşu respublikalardan birinin filialı olmaq kimi təhqiredici bir faktın qarşısı alındı! Azərbaycan kino tarixində renessans mərhələsi kimi yadda qalan bir neçə uğurlu film in ərsəyə gəlməsi məhz ulu öndərin çox məhərtlə inşa etdiyi milli özünüdərkə xidmət

mədəni kursunu layiqincə davam etdirən möhtərəm Prezident İlham Əliyev qloballaşan dünyanın çağırışlarına Vətən sevgisi aşılaraq qürurverici fəaliyyəti və Azərbaycan dövlətçiliyini yeni inkişaf səviyyəsinə qaldırması ilə cavab verdi.

Azərbaycançılıq, müasirlik, tolerantlıq, multikulturalizm kimi dəyərlərimizi qorumaq və gələcək nəsillərə ötürməyin əhəmiyyətini zaman-zaman xatırladan Prezident İlham Əliyev, əslində, xalqı bu dəyərlər ətrafında birləşdirməyə və həmin dəyərlərin cəmiyyətin bütün fəaliyyət və yaradıcılıq sahələrində əsas meyar kimi tətbiq edilməsinə nail oldu.

Müasir, "sərhədsiz" dünyada müxtəlif "ideyalar" bir-birini tez-tez əvəz edir, çeşidli resurslar vasitəsilə müstəqilliyinin bəhrəsini dadmağa imkan tapmamış ölkələrə asanlıqla daxil olur. Məsələn, natamamlıq psixologiyası, öz xalqının əxlaqi keyfiyyətlərinə, tarixinə, ictimai-şüurunun sınaqdan çıxmış formalarına yuxarıdan aşağı baxmaq kimi tendensiyalara köklənmiş məsajlar maraqlı güclər tərəfindən dəstəklənərkədir. İdeoloji-mənəvi-əxlaqi sferada boşluq yaranan kimi onun yerini mürtəce, separatçı, aqressiv, humanizmdən uzaq müxtəlif növ meyillər, hətta dini-siyasi sapmalar doldurmağa başlayır. Heç şübhəsiz ki, bu ideyaların sürətlə sapmalara məruz qaldığı sahələrdən biri də kinematografiyaadır.

Birinci və hələlik sonuncu Kinoforum Azərbaycan kinosunun mövcud vəziyyətini şəffaf şəkildə müzakirəyə çıxardı. Kinoforumun gedişatı onu göstərdi ki, onun təşkilatçısı olan ölkəmizin Mədəniyyət Nazirliyi üçün bu sferada qapalı saxlanacaq kiçik bir detal belə yoxdur. Bu isə çox vacib idi. Hər hansı bir xəstəliyin müalicəsi üçün qoyulan diaqnozdan asılıdır.

Dörd paneldə müzakirəyə qoyulan mövzular geniş əhatəli şəkildə imkan verdi ki, çıxışçılar sərbəst şəkildə diskussiya aparsınlar, fikir bildirsinlər. Müzakirələr çox aydın şəkildə Azərbaycan kino sənayesinin təxirəsalınmaz həllini gözləyən istiqamətlərini müəyyənləşdirdi. Əsas ana istiqamət xətti isə bunlar oldu: mədəniyyətimizin ideoloji əsasları olan azərbaycançılıq, tolerantlıq, multikulturalizm, maddi-mədəni irsimizə sadıqlıq! İştirakçıların əksəriyyətinin səsləndirdiyi ana fikirlərin ortaq nöqtəsi də həmin ideyaların Azərbaycan kino incəsənətində daha əhatəli, geniş həcmdə əks edilməsi istəyi oldu.

Azərbaycan kinosu ancaq daxili lokal məkanda fəaliyyət göstərə bilməz. Kinematografin vacib cəhətlərindən biri də sərhədləri aşıb mədəni-kulturoloji ixrac potensialına malik olmasıdır. Düşünürəm ki, kinematografiyamız "Yumşaq güc" olmaq potensialına malikdir və yaxın perspektivdə yerləşdiyimiz coğrafiyada mədəni-əxlaqi dəyərlərimizi tanıtmaya və sevdirməyə malik olacaqdır. Bu prosesi uğurla tətbiq etmək üçün yüksək professionalıq, savad, müasir dünya kinosunda gedən proseslərdən xəbərdar olmaq, ən əsası öz xalqının tarixini, mədəniyyətini bilən və sevən peşəkarlar tələb olunur. Öz fəaliyyət səviyyəsində, qeyri-professional yanaşma bu prosesi iflasa uğradacaq. Yuxarıda sadaladığımız mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərin təbliği xalqımıza rəğbət formalaşdırması üçün vacib şərtlərdən biridir. Beynəlxalq kinofestivallarda və film fondlarında iştirak etməklə bu prosesi beynəlmilləşdirmiş olur.

Kinoforumda səslənən fikirlərin təhlili Pitçinq (layihələrin təqdimatı) prosesinin kinomuz üçün nə qədər vacib olduğunu diqqət mərkəzinə gətirir. Son illər Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyində Ekspert Şurası, Bədii Şura və sairə kimi müxtəlif adlarla psevdopitçinq kimi müsabiqələr keçirilmişdir. Pitçinq isə dəqiq format və rəqlament tələb edir. Belə olmasa bu gün Azərbaycan kinosundakı kimi bir nəticə ilə qarşılaşırıq. Pitçinq for-

matının peşəkar səviyyədə tətbiqi prodüser, distribüter kimi kino sənayesinin vacib sahələrinin formalaşması üçün platforma rolunu oynaya bilər. Digər tərəfdən, gələcək film çəkiliş prosesinə peşəkar səviyyədə nəzarəti də təmin etmiş olacaqdır. Əsas diqqəti dövlət büdcəsindən maliyyə

dəstəyi almaq arzusunda olan kinolayihələrin seçilməsi üzərinə yönəlməyin əhəmiyyətini qeyd etmək istərdim.

Samil ƏLİYEV,
kinorejissor və ssenarist